

Nr 14

Av herrar **Johansson** i Stockholm och **Hagberg**, *angående utredning om försäkringsväsendets förstatligande och rationalisering.*

Det svenska försäkringsväsendet har under senare år varit föremål för flera utredningar, av vilka 1945 års försäkringsutredning hade till särskild uppgift att avge förslag om rationalisering och eventuell centralisering av försäkringsväsendet. Denna utredning konstaterade, att försäkringsväsendet helt eller delvis förstatligats i många länder, men ansåg för sin egen del att försäkringstagarnas intressen och samhällets möjligheter till kontroll och tillsyn över verksamheten skulle kunna uppnås inom den bestående företagsstrukturen genom att försäkringstagarna genom representation i styrelsen kunde få mera inflytande över företagets angelägenheter. Endast i fråga om trafikförsäkringen föreslog utredningen centralisering av den obligatoriska försäkringen till ett enda företag.

Sedan dess har en stark opinion börjat växa fram för ett förstatligande av försäkringsväsendet och centralisering och rationalisering av verksamheten. Föreställningen att samhället och försäkringstagarna skulle uppnå vidgat inflytande och kontroll genom representation i styrelserna har visat sig vara en illusion.

De privata försäkringsbolagen är en av storfinansens mäktigaste positioner. Enligt försäkringsinspektionens preliminärstatistik förvaltade försäkringsbolagen (utom läns-, härads- och sockenbolagen) inte mindre än 10,9 miljarder kronor vid årsskiftet 1954/1955 eller 9 procent mera än år 1953.

Premieinkomsten (exklusive premierna för olycksfallsförsäkringen i arbetet) utgjorde 1 613 miljoner. Tjugo koncerner och fristående bolag förvaltar 93 procent av samtliga bolags tillgångar. Detta tillförsäkrar de stora försäkringsbolagens styrelser en enastående maktposition som kapitalförvaltare och kreditgivare. Större delen av dessa väldiga fonder är placerade i fastigheter samt i obligationslån och andra lån till industrier och trafikföretag. Samhörigheten med storfinansens illustreras särskilt av den personalunion som råder mellan storbankernas, storindustriernas och de stora försäkringsbolagens ledningar. Om detta skriver 1945 års försäkringsutredning i sitt principbetänkande (sid. 199 och 206):

Vid en genomgång av förteckningar över försäkringsföretagens styrelseledamöter har det icke kunnat undgå utredningen att enstaka företag i över-

väggande grad rekryterat sina styrelseledamöter ur kretsar, vilka äro engagerade inom stora delar av vår finansvärld i övrigt och samtidigt inbördes i hög grad samarbeta i styrelser utanför försäkringsföretagen. Härigenom har otvivelaktigt en ytterligare koncentration av enskildas ekonomiska inflytande inom näringslivet ägt rum. Vad här sagts gäller främst vissa företag, där försäkringstagarna hittills icke tillförsäkrats något inflytande i ledningen. Det må här erinras om att, särskilt vad livförsäkringsaktiebolagen angår, försäkringstagarna tillhöriga fonder och övriga medel äro mångfaldigt större än aktiekapitalet.

En vidgad demokratisering i vårt land kan endast uppnås genom att storfinansens ekonomiska maktpositioner brytes ner. En av de mest betydelsefulla är herraväldet över de stora försäkringsbolagens miljardfonder. Dessutom inhöstar bolagen stora vinster på sin verksamhet. Det bör icke längre tillåtas att försäkringsväsendet exploateras av privatkapitalistiska profitintressen.

En avgörande förutsättning för en verklig demokratisering är givetvis att storfinansens bank- och koncernchefer icke får fortsätta att utöva sitt inflytande även över ett förstatligt försäkringsväsen.

De privata försäkringsbolagen har drivit omfattande propaganda för typiska skatteflyktförsäkringar, genom vilka de förmögna och mest bärkraftiga skattebetalarna kan minska sina skatter. Dit hör de bekanta engångsbetalda livförsäkringarna, som omedelbart belånades av försäkringsbolagen. Trafiken med skatteflyktförsäkringar pågår alltjämt, om än i mera komplicerade, utstuderade och svåråtkomliga former.

Nyligen måste finansministern ingripa mot försäkringsbolaget Thule, som utnyttjat premiesparandet genom att till nya försäkringstagare ge lån med premiesparmedlen som pant, vilket kombinerades med en smygagitation för omvandling av obligationer till premiesparande.

En avgörande impuls till den starka opinion för rationalisering och förstatligande av försäkringsverksamheten, som nu kommit till synes, är den utbyggnad av socialförsäkringen som under tiden ägt rum eller väntas inom den närmaste framtiden. Det finns redan sjukförsäkring, yrkeskadeförsäkring, moderskapsförsäkring och arbetslöshetsförsäkring, och inom en nära framtid väntas den allmänna pensionsförsäkringen. Allt detta har förändrat och fortsätter att förändra själva grunden för försäkringsbolagens verksamhet och framtvingar en fortgående anpassning, särskilt inom den kooperativa försäkringsverksamheten, till de statliga försäkringsformerna.

Ofta motiveras de privatkapitalistiska försäkringsbolagen med att de skall utgöra en påbyggnad och ett kompliment till de statliga försäkringsformerna. Är det inte mera rationellt att den alltmer utbyggda statliga försäkringsverksamheten kompletteras så att den täcker hela fältet? Sedan årtionden finns möjligheter att teckna frivilliga pensionsförsäkringar hos

pensionsstyrelsen, men summorna är snävt begränsade. Vidare kan man teckna tilläggsförsäkring till sjukförsäkringen. Dessa möjligheter kan omedelbart vidgas.

Redan nu diskuteras i de folkliga massorganisationerna ett stort centraliseringsförslag, varigenom sjukförsäkringen, yrkesskadeförsäkringen, moderskapsförsäkringen och pensionsförsäkringen skulle sammanföras i en enda organisation och en betydande administrativ förenkling skulle uppnås. Arbetsgivarnas bidrag och samtliga bidrag till olika försäkringsformer skulle betalas på en gång till samma ställe, och en stor del av de byråkratiska institutionerna, exempelvis för yrkesskadeförsäkringen, skulle kunna rationaliseras bort. Enligt vår mening finns det ingenting som hindrar att samtliga de uppgifter som nu utövas av de privata försäkringsbolagen skulle kunna inordnas i samma system, varigenom samhällsinstitutionerna skulle överta fondernas förvaltning. En regering, som stödde sig på folkmajoriteten, skulle därigenom få stora möjligheter att begränsa storfinansens inflytande i landet.

Vi bortser inte från att det nu finns försäkringsföretag, som icke behärskas av storfinansens. Den utredning vi föreslår måste även få till uppgift att undersöka hur dessa företag kunde samordnas med ett förstatligt försäkringsväsen.

Ett viktigt argument för ett förstatligande är försäkringstagarnas intressen av en rationalisering, som gör försäkringsskyddet billigare. Det nuvarande försäkringsväsendet är mycket dyrt för försäkringstagarna och samhället. Administrations- och anskaffningskostnaderna är oproportionerligt höga. Minst en sjättedel av premierna går genomsnittligt åt till administration. Anskaffningen är mycket kostsam och inte mindre än närmare 40 000 personer är sysselsatta med att »sälja livförsäkringar». En stor del av denna personal kunde sysselsättas i andra branscher, som ropar efter arbetskraft.

Även de statliga institutionerna är överdimensionerade och alltför byråkratiska. En minskning av blankettraseriet och en förenkling av hela administrationen måste eftersträvas. Inte minst på grund av de höga administrations- och anskaffningskostnaderna får försäkringstagarna i de privata bolagen betala mycket höga premier, baserade på högre risker och lägre ränteinkomster än i verkligheten. Den reklamerade återbäringen i de privata bolagen är i stor utsträckning fiktiv för försäkringstagarna. Ackvisitionsmetoderna kan också belysas av det faktum, att mer än 15 procent av försäkringarna annulleras redan under de två första åren med förluster för försäkringstagarna, som får betala de höga anskaffningskostnaderna.

Socialförsäkringens och all försäkringsverksamhets huvuduppgift måste vara att bereda människorna ett skydd för de olika risker de kan löpa.

Penningvärdets försämring i vårt land har berövat försäkringstagarna mycket stora summor. De har betalt premierna i en bättre valuta och får ut försäkringen i en sämre. Vi förutsätter därför, att utredningen tar upp frågan hur det ursprungliga värdet på pensioner och försäkringar skall kunna garanteras.

Under alla omständigheter synes det oss uppenbart att ett förstatligande och en rationalisering av försäkringsverksamheten kan tillhandahålla försäkringsskydd i alla önskvärda former till avsevärt lägre premier än nu. Genom utbyggnaden av socialförsäkringen måste dessutom arbetsgivarna i långt högre utsträckning än nu åläggas att betala kostnaderna för försäkringsskyddet.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning om försäkringsväsendets förstatligande och rationalisering i syfte att avkoppla det privatkapitalistiska vinstintresset och den privatkapitalistiska administrationen av fondmedlen och att koncentrera, avbyråkratisera och förbilliga administrationen av de samordnade försäkringsformerna, så att det önskade försäkringsskyddet kan erhållas till väsentligt lägre premier.

Stockholm den 17 januari 1956

Gustav Johansson

H. Hagberg